Міністерство освіти і науки України
Український державний університет імені Михайла Драгоманова
Педагогічний факультет
Кафедра педагогічної інноватики

СИЛАБУС
вибіркової навчальної дисципліни
«КУЛЬТУРА ФАХОВОГО МОВЛЕННЯ»

Шифр за навчальним планом: ВВ2.03
освітньої програми: Початкова освіта
галузі знань: 01 Освіта/ Педагогіка
спеціальності: 013 Початкова освіта
освітнього рівня: магістр

ІІ курс, 3-й семестр

І. Опис дисципліни

Навчальне навантаження з дисципліни		**Методи навчання і форми контролю**
Кількість кредитів – **6**		*Методи навчання*
Загальна кількість годин–**180**		
Денна	***Заочна***	**Лекції, практичні заняття**
Лекції:		
-	**8**	
Практичні заняття:		
-	**10**	
Лабораторні заняття:		
-	-	*Форми поточного контролю*
Індивідуальна робота:		**Підсумкові контрольні роботи**
-	-	
Самостійна робота:		
-	**162**	*Форма підсумкового контролю*
Співвідношення аудиторних годин і годин СРС:		**Залік**
-	**1/10**	

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Культура фахового мовлення» є нормативність усного і писемного мовлення, якості мовлення, комунікативна спрямованість одиниць усіх мовних рівнів. Нормативно-стильові основи культури фахового мовлення.

Міждисциплінарні зв'язки: Курс **«Культура фахового мовлення»** пов'язаний з такими освітніми компонентами: основи наукових досліджень, технології навчання освітніх галузей у початковій школі та є доповненням для ефективного проходження виробничої практики.

Мета і завдання навчальної дисципліни: удосконалювати вміння викладати думки, дотримуючись усіх якостей мовлення; формувати: розуміння культури фахового мовлення як сукупності знань і навичок, які б забезпечували уміння правильно, точно і виразно передавати свої думки засобами мови; дотримуватись норм сучасної української літературної мови; уміти знаходити і вибирати точні, дохідливі, доречні, правильні мовні засоби для вираження своїх думок і висловлювань; формувати основи дослідницької роботи.

ІІ. Основні результати навчання та компетентності, які вони формують:

Інтегральна компетентність: Здатність самостійно та комплексно розв'язувати задачі в сфері початкової освіти, у професійно-педагогічній та науково-пошуковій діяльності вчителя дослідницького та інноваційного характеру.

№ з/п	Результати навчання	Компетентності
1.	**ПР-2** Спілкуватися академічною українською та іноземною мовами в усній та письмовій формах, використовувати комунікативні стратегії, формувати в учнів здатність до взаєморозуміння, міжособистісної взаємодії.	**ЗК 5:** Здатність працювати з високим ступенем автономії та з готовність до командної (колективної) роботи. **СК-2.** Здатність спілкуватися академічною українською та іноземною мовами в усній та письмовій формах, використовувати різні стратегії комунікації, формувати спільноту учнів, у якій кожен відчуває себе її частиною
2.	**ПР 8:** Відповідати критеріям академічної доброчесності у власній науково-пошуковій і педагогічній діяльності.	**ЗК-3:** Здатність здійснювати науково-прикладні дослідження на відповідному рівні. **СК-9:** Здатність до грамотного використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі з метою формування в учнів початкової школи медіаграмотності та медіаосвіти
3.	**ПР 4:** Створювати особисту методичну систему навчання здобувачів початкової освіти предметів початкової школи, адаптувати її до різних умов освітнього процесу	**ЗК 2:** Здатність до креативності та генерування нових ідей у професійно-педагогічній діяльності. **СК 7:** Здатність створювати власний професійний імідж, самопрезентувати результати професійної діяльності, керувати власним життям і кар'єрою
4.	**ПР-7:**Моделювати, створювати та підтримувати безпечне, ергономічне, інклюзивне освітнє середовище початкової школи.	**ЗК 6:** Здатність до здійснення педагогічної діяльності з розумінням її значущості для розвитку суспільства та врахуванням важливості свого впливу на вирішення соціальних проблем. **СК 10:** Здатність обирати оптимальні педагогічні технології з української та зарубіжної практики для роботи в умовах інклюзивного освітнього середовища з урахуванням принципів партнерства, дитиноцентризму та розвивального навчання.
5.	**ПР 9:** Планувати, організовувати і здійснювати наукові (експериментальні) дослідження у сфері початкової освіти; аналізувати, узагальнювати й презентувати результати дослідження; аргументувати власну наукову позицію.	**ЗК 4:** Здатність здійснювати професійно-педагогічну та науково-дослідницьку діяльність з виявом ініціативності та підприємливості. **СК 5:** Здатність організовувати та управляти освітніми процесами, які є складними, непередбачуваними та потребують нових стратегічних підходів, співпраці з різними соціальними інституціями, категоріями фахівців, використовуючи інформаційно-комунікаційні технології та цифрові сервіси
6.	**ПР 3:** Застосовувати інноваційні технології в навчанні освітніх галузей початкової школи в стандартних, нестандартних та невизначених ситуаціях.	**ЗК 1:** Здатність до гнучкості мислення, його абстрактності та критичності, аналізу та синтезу. **СК 3:** Здатність застосовувати інноваційні технології в навчанні освітніх галузей початкової школи в стандартних, нестандартних та невизначених ситуаціях

III. Тематичний план

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 6 кредитів ЄКТС 180 годин

№ з/п	Назви модулів і тем	Кількість годин (заочна форма навчання)				
		Аудиторні	Лекції	Практичні (семінарські)	Лабораторні	СРС
	Модуль 1. **Нормативно-стильові основи культури фахового мовлення**					
1	**Тема 1.1.** Нормативно-стильові основи культури фахового мовлення. Правильність як основна комунікативна властивість мовлення.	**2**	2	-	-	16
2	**Тема 1.2.** Орфоепія. Український правопис: нова редакція	**4**	2	2	-	46
3	**Тема 1.3.** Культура мовлення на лексичному рівні: правильність, багатство, точність, чистота, образність і виразність мовлення..	**4**	2	2	-	20
4	**Тема 1.4.** Граматична правильність. Морфологічний рівень	**3**	1	2	-	26
5	**Тема 1.5.** Граматична правильність і логічність мовлення: синтаксичний рівень.	**2**	1	1	-	36
6	**Тема 1.6.** Культура побудови тексту	**1**	-	1	-	18
	Види контролю: Контроль на аудиторних заняттях. Контроль самостійної роботи. **Модульна контрольна робота №1**	**2**	-	2	-	-
	Разом	**18**	**8**	**10**	**-**	**162**

IV. Зміст навчальної дисципліни за модулями і темами:

Модуль 1. Нормативно-стильові основи культури фахового мовлення

Теоретична частина:

Тема 1.1. Мова і мовлення: зміст понять. Культура мови і культура мовлення. Якості культури мовлення: правильність, точність, логічність, багатство, виразність, чистота, образність, доречність і доцільність та ін.. Дотримання доцільності мовлення в науковому стилі та його підстилях. Культура фахового мовлення як вияв професійної мовнокомунікативної компетенції Нормативно-стильові основи культури фахового мовлення.

Правильність як основна комунікативна властивість мовлення. Поняття мовної норми. Мовна норма і варіантність. Динамічна теорія мовної норми. Критерії норми літературної мови.

Тема 1.2. Орфоепія. Український правопис: нова редакція. Артикуляційні ознаки звуків української мови, в яких найчастіше фіксуються відхилення від літературної норми: вимова африкатів [дж], [дж’], [дз], [дз′]; твердих і пом’якшених шиплячих; звуків [г] і [ґ]. Орфоепічні норми сучасної української літературної мови. Засоби милозвучності.

Тема 1.3. Культура мовлення на лексичному рівні: правильність, багатство, точність, чистота, образність і виразність мовлення. Нормативне вживання багатозначних слів та омонімів, паронімів. Терміни і точність мовлення. Функції синонімів у мовленні. Вживання антонімів з метою виразності мовлення. Образність мовлення як засіб кращого усвідомлення висловленого. Невмотивоване вживання діалектизмів як вада мовлення. Уникнення суржику і мовленнєвих штампів як турбота про чистоту мовлення.

Тема 1. 4.. Граматична правильність. Морфологічний рівень. Нормативність категорії роду іменників, питання про фемінітиви. Новації в сучасній редакції Українського правопису на рівні словозміни іменників. Нормативність при ступенюванні прикметників. Норми вживання числівників у

фаховому мовленні. Використання особових займенників у різних мовленнєвих ситуаціях. Культура вживання дієслівних форм.

Тема 1.5. Граматична правильність і логічність мовлення: синтаксичний рівень. Порядок слів у реченні. Нормативність дієслівного та прийменникового керування. Логічні правила вживання однорідних членів речення. Побудова речень з дієприслівниковими зворотами. Чіткість у побудові складних синтаксичних конструкцій. Текст. Вимоги до тексту: композиційно-логічні особливості, абзаци, слова-скріпи, вставні і вставлені компоненти речення.

Тема 1.6. Культура побудови тексту. Створення й редагування наукового тексту. Робота з науковими джерелами. Правила цитування та посилання на використані наукові джерела. Поняття плагіату та покарання за академічну недоброчесність.

Практична частина:

Заняття 1. Усна й писемна форми української літературної мови. Вправи на вимову звуків, звукосполучень, іншомовних слів. Користування орфоепічним словником, словником наголосів, власних імен. Вимова речень з різною інтонацією. Виконання вправ (написання слів за новою редакцією правопису)

Заняття 2.Пояснення значень фахових (галузевих) термінів. Користування словником іншомовних слів, термінологічними словниками. Написання текстів з використанням галузевої термінології. Заміна іншомовних слів на українські відповідники. Синоніми в науковому та професійному мовленні. Користування словником синонімів, написання власних текстів з використанням синонімів. Пароніми, з'ясування їх значень, використання у мовленні. Уникнення суржику.

Заняття 3. Граматичні особливості фахового мовлення. Вправи на використання нормативних форм роду, числа, відмінка іменників. Кличний відмінок у звертанні. Формули звертання до жінок і чоловіків. Називання осіб в офіційному спілкуванні.

Нормативність у межах ступенювання прикметників. Використання особових займенників у різних мовленнєвих ситуаціях(пошанне звертання **ми** замість **я**, **наше** дослідження тощо). Культура вживання окремих числівників, числівникових слів. Написання власних міні-текстів (твір на одну з тем на вибір, тези доповіді на студентську наукову конференцію

Заняття 4. Складні випадки дієслівного та прийменникового керування. Уникнення не властивих українській мові пасивних конструкцій, способи заміни активних дієприкметників на *-уч(ий), -ач(ий),* типові помилки при побудові речень з дієприслівниковим зворотом, увага до вживання прийменників і сполучників. Виявлення пунктуаційних помилок. Конструкції з прийменником **по** (вправи на переклад з російської мови на українську).

Написання текстів з простими ускладненими реченнями. Пунктуація при засобах ускладнення та в складних реченнях. Цитата. Правила цитування та посилань на наукові джерела, уникнення плагіату. Написання анотацій до статей. Визначення ключових слів.

Заняття 5. Модульна контрольна робота. Написання есе.

V. Завдання до самостійної роботи студентів та форми контрою за їх виконанням

№ пп	Назви модулів і тем	Зміст завдань до СРС	Форми виконання/звітності
1	**Модуль І.** **Тема 1.1.** Нормативно-стильові основи культури фахового мовлення. Правильність як основна комунікативна властивість мовлення	Опрацювання наукових джерел 1, 2, 4,6,7,8	**План-конспект**
2	**Тема 1.2.** Орфоепія. Український правопис:	Засоби милозвучності в українській мові **(§§23,** 24, 25 нової редакції Українського правопису).	**План-конспект**

	нова редакція	Знак наголосу **(§65** нової редакції Українського правопису). Нормативне наголошування слів різних частин мови (складніші випадки). Слова з подвійним наголосом. Смислорозрізнювальна роль наголосу. Наголос як засіб розрізнення граматичних значень слів. Відмінності у наголошенні загальновживаної і термінологічної лексики в українській і російській мовах. Орфографічні правила переносу (нове в Українському правописі: **§63,** правила 5, 6, 7; частотними є помилки, викликані недотриманням правил 2, 8). Технічні правила переносу **(§64**). Сполучні голосні та мовні засоби у ролі сполучного звука у складних словах (нове в Українському правописі: **§35:** 1, 2, 3 – с. 46-47). Нове у написанні слів разом і з дефісом **(§35,** частина 5); з дефісом **[§35**, частина 6, пункти 3)-11)]. Вживання великої букви (за новою редакцією Українського правопису): **§ 47-58**	
3	**Тема 1.3.** Культура мовлення на лексичному рівні: правильність, багатство, точність, чистота, образність і виразність мовлення	Робота із словниками і довідниками з культури мовлення: редагування речень, тексту на лексичному рівні Способи творення термінів. Висвітлення питання про фемінітиви у ЗМІ, в соціальних мережах	**Спостереження за ЗМІ** **Творчі завдання**
4	**Тема1.4.**. Граматична правильність. Морфологічний рівень	Опрацювання статей: 1. Семеренко Г. В. Удосконалення культури мовлення у процесі роботи над конструкціями з прийменником ПО // Шляхи піднесення культури мовлення: Теорія і практика / За ред. Г.В. Семеренко. – К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2008. – (С. 349–373); 2. Литвин Л. П. Використання «Словника української мови» студентами з метою засвоєння норм дієслівного керування // Шляхи піднесення культури мовлення: Теорія і практика / За ред. Г.В. Семеренко. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2008. – (С. 389–395).	**Конспект**
5	**Тема 1.5.** Граматична правильність і логічність мовлення: синтаксичний рівень	Тире між підметом і іменною частиною складеного присудка в текстах наукового стилю; тире на місці випущеного члена речення **(§161**, правила 1-4 , включаючи примітки). Узагальнення знань про кому, крапку з комою, двокрапку та тире в простому ускладненому реченні **(§158**, частина І; **§159,** частина І; §160, частина І; §161, частина І, правила 5, 12, 13, 14, 15 – нової редакції Українського правопису). Однорідні та відокремлені члени речення, вставні і вставлені компоненти у текстах наукового стилю. Узагальнення знань про пунктуацію в складному реченні **(§158**. ІІ. Кома у складному реченні; **§159**. ІІ. Крапка з комою у складному реченні; §160. Двокрапка. ІІ У складному реченні; **§161.** Тире. ІІ. У складному реченні –	**Виконання вправ.**

		зокрема правило 5, часто вживане в науковому стилі) Дужки. Лапки. Скісна риска **(§§163-165** нової редакції Українського правопису) Правила рубрикації тексту і розділові знаки для оформлення пунктів переліку **(§168**). Важливість дотримання цих правил при написанні магістерської роботи. Цитата. Пряме цитування. Пунктуація при прямому цитуванні **((§167** нової редакції Українського правопису).	
6	**Тема 1.6.** Культура побудови тексту	Посилання в наукових текстах. Правила оформлення посилань на використані джерела. Бібліографічний опис джерел. Національні правила оформлення бібліографічних посилань (чинний ДСТУ 8302:2015 Бібліографічне посилання. Загальне положення та правила складання).	**Есе.**

VI. Контроль якості знань студентів

6.1. Форми і методи поточного контролю та критерії оцінювання знань студентів (розподіл балів за кожен вид навчальної роботи студентів протягом семестру)

Методи поточного контролю: усне опитування, тести, вправи, контрольні і творчі роботи.

6.2. Форми і методи підсумкового контролю та критерії оцінювання знань студентів

Залік.

Методи: тести, есе.

VII. Інформаційні джерела для вивчення курсу

1. Дорошенко С.І. Основи культури і техніки усного мовлення: навч. посібн. Харків. «ОВС». 2002. 144 с.
2. Литвин Л.П.,Семеренко Г.В. українська мова за професійним спрямуванням: теорія і практика: навч. посібн./Л.П. Литвин, Г.В.Семеренко. Тернопіль: Навчальна книга. Богдан. 2016. 424 с.
3. МацькоЛ.І., Кравець Л.В. Культура української фахової мови: навч. посібн. Київ. Видавничий центр «Академія». 2007. 359 с.
4. Пономарів О.Д. Культура слова: Мовностилістичні поради: навч. посібн. Київ. Либідь. 2001. 240 с.
5. Сербенська О. Культура усного мовлення: практикум: навч. посібн. Київ. Центр навчальної літератури. 2004. 216 с.
6. Українська мова: енциклопедія. Київ. Вид-во «Українська енциклопедія» імені М.П. Бажана. 2004. 750 с.
7. Український правопис. Київ. Наук. думка. 2019. 391 с.
8. Шевчук С.В., Клименко І.В. Українська мова за професійним спрямуванням: підручник. Київ. Алерта. 2010. 694 с.

Додаткові

9. Антоненко-Давидович Борис. Як ми говоримо. Київ. Либідь. 1991. 253 с.
10. Винницький В.М. Наголос у сучасній українській мові. Київ. 1984. 158 с.
11. Вихованець І.Р. Розмовляймо українською: мовознавчі етюди.Київ. Унів. вид-во ПУЛЬСАРИ. 2012. 160 с.
12. Волощак Марія. Неправильно – правильно. Довідник з українського слововживання: За матеріалами засобів масової інформації. Київ. Вид. центр «Просвіта». 2000. 128 с.
13. Коваль А.П. Культура ділового мовлення. Писемне та усне ділове спілкування. Вид.2-е, перероблене і доповнене, Видавниче об'єднання «Вища школа», Видавництво при Київському державному університеті, Київ. 1977. 295 с.
14. Масенко Л.Т. Мова і політика. Київ. Соняшник, 1999. 100 с.

15. Муромцева О.Г., Жовтобрюх В.Ф. Культура мови вчителя. Харків. Гриф. 1998. 205 с.
16. О. Пометун., Л. Пироженко Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід. Київ. «АПН». 2002.
17. Семеног О.М. Культура наукової української мови. 2-ге видання, стереотипне Київ. («Академія»). 2012. 216 с.
18. Тимошик М.С. Основи редагування: Підручник. Київ. Наша культура і наука. 2019. 560 с.
19. Шляхи піднесення культури мовлення: Теорія і практика / За ред. Г.В.Семеренко. Київ. НПУ імені М.П.Драгоманова, 2008. 450 с.
20. Фаріон І.Д Мовна норма: знищення, пошук, віднова (культура мовлення публічних людей): [монографія], - Вид. 3-тє, доп. Івано-Франківськ: Місто НВ. 2013. 332 с.

Словники і довідники

21. Бацевич Ф.С. Словник термінів міжкультурної комунікації. Київ. Довіра. 2007.
22. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і доп.) / Укладач і голов. ред. В.Т. Бусел. Ірпінь: Перун, 2005. 1425 с.
23. Волощак М. Неправильно-правильно: довідник з українського слововживання: за матеріалами засобів масової інформації. Київ. Просвіта, 2000. 128 с.
24. Гринчишин Д.Г., Сербенська О.А. Словник паронімів української мови. Київ. Рад.школа. 1986. 220 с.
25. Демська О., Кульчицький І. Словник омонімів української мови. Львів. Фенікс, 1996.
26. Довідник з культури мови / Єрмоленко С.Я., Бибик С.П., Сологуб Н.М. та ін. / За ред. Єрмоленко С.Я. Київ. Вища школа. 2005. 399 с.
27. Інверсійний словник української мови / Відпов. редактор С.П. Бевзенко. Київ. Наукова думка. 1985. 812 с.
28. Коваль А.П., Коптілов В.В. Крилаті вислови в українській літературній мові: афоризми, літературні цитати, образні вислови. Київ. Вид-во при Київському державному університеті. 1975.
29. Культура української мови: довідник/ Єрмоленко С.Я.(керівник), Дзюбишина-Мельник Н.Я., Ленець К.В. та ін. / За ред.. В.М. Русанівського. Київ. Либідь. 1990. 301 с.
30. Олійник І.С., Сидоренко М.М. Українсько-російський і російсько-український фразеологічний словник. Київ. Рад. Школа. 1978. 447 с.
31. Орфоепічний словник української мови: в 2-х т. / За ред.. М.М. Пещак. Київ. Довіра, 2001. 630с.
32. Погрібний М.І. Словник наголосів / За ред. І.О. Варченка. Київ. Рад.школа, 1964.
33. Полюга Л.М. Повний словник антонімів української мови: вид 4-е. Київ. Довіра, 2008. 510с.
34. Російсько-український словник: у 4-х т. / Редакційна колегія: П.Ю. Гриценко (голова), Гнатюк І.С. (заступник голови), Головащук С.І., Жайворонок В.В., Миронюк О.М., Німчук В.В., Самойлова І.С., Цимбалюк-Скопенко Т.В. Київ. Знання, 2011 – 2014.
35. Скрипник Л.Г., Дзятківська Н.П. Власні імена людей: словник-довідник. Київ. Наукова думка, 1986. 310с.
36. Словник іншомовних слів / За ред. О. С. Мельничука. Київ. 1985. 775 с.
37. Словник синонімів української мови: у 2-х т. Київ. Наукова думка. 1999.
38. Словник української мови: в 11, т. / АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні / Ред. кол.: І.К. Білодід (голова). Київ. Наукова думка, 1970-1980.
39. Словник української мови: У 20-и т. Том 1 -10. Київ. Наукова думка, 2010 – 2019.
40. Фразеологічний словник української мови: у 2-х кн. / Академія наук України, Інститут української мови / Ред. кол.: Л.С. Паламарчук (голова). Київ. Наукова думка, 1993.

VIII. Інформація про викладача

Викладач	**СЕМЕРЕНКО ГАННА ВАСИЛІВНА**
Профіль викладача на сторінці кафедри/факультету	Професор кафедри педагогічної інноватики педагогічного факультету https://pf.npu.edu.ua/fakultet/struktura/kafedry/kafedra-pedahohiky-ta-metodyk-navchannia-ukrainskoi-ta-inozemnykh-mov-fpp/pro-kafedru-pmnuim-fpp#profesorsko-vikladatskij-sklad-kafedri

Електронна адреса	semerenkoav@ukr.net
Контактний телефон	м.т. +380956123571
Інформація про консультації	Консультації згідно визначеного графіку кафедри м. Київ, вул. Тургенівська, 8 - 14, 11 поверх , ауд. 11-9. тел.484-40-06

IX. Організаційні вимоги з вивчення навчальної дисципліни (політика навчальної дисципліни)

Студент повинен вчасно приходити на заняття. У випадку пропуску 2 чи більше практичних занять без поважної причини, які не були попередньо відпрацьовані, його/її підсумкова оцінка буде знижена; студент повинен добросовісно готуватися до усіх видів поточного, модульного та підсумкового контролю; студент має активно працювати на практичних заняттях; студент повинен бути толерантним у спілкуванні з викладачем та іншими студентами, зокрема під час обговорення дискусійних питань на заняттях; студент може відпрацювати будь-яке пропущене з поважної причини заняття чи вид контролю. Заборонено користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час опитування та виконання контрольних письмових завдань. Проте користування зазначеними гаджетами під час практичних, індивідуальних та семінарських завдань дозволяється.У випадку порушення норм академічної доброчесності під час виконання завдань поточного, модульного чи підсумкового контролю, студент отримає «0» балів.;студент повинен неухильно дотримуватися правил внутрішнього розпорядку навчального закладу, інших видів політики, передбаченої нормативними документами, що регулюють навчальний процес у ЗВО.

Оцінювання (усних повідомлень і практичних завдань із питань курсу, аналізу наукової й навчально-методичної літератури, самостійна робота за темами, виконання тестових завдань і т. ін.) здійснюється з позицій дотримання академічної доброчесності, ґрунтоване на чинних нормативних документах.

Політика ОК ґрунтується на засадах Положення «Про академічну доброчесність у Національному педагогічному університеті імені М.П.Драгоманова» (https://npu.edu.ua/nauka/antyplahiat/polozhennia-pro-vchenu-radu-2).